

KARGI KÖYÜ BÜYÜK ÇALIŞTEPE DEFİNESİ¹

MELİH ARSLAN*

Definenin Yeri ve Tanımı: Define, Muğla İli, Fethiye İlçesi, Kargı Köyü, Büyük Çalıştepe Mevkii'nde bir kaçak kazı sonucu bulunmuştur. (Harita. 1-2-3)

Bayram GÖCER isimli bir şahıs bu defineyi 2.8.1974 yılında Fethiye Müzesine satmıştır. Söz konusu define pişmiş toprak bir gözyaşı (Unguentarium) kabı içerisinde 61 adet olarak bulunmuştur (Res. 1).

Definedeki sikkeler M.Ö. 167-88 yılları arasında Rodos'ta darp edilmişlerdir. Sikkelerin tamamı gümüş drahmidir.

Ağırlıkları: 2,80 ve 3,15 gr., çapı: 14 ve 15,5 mm., kalınlıkları: 3 ve 3,5 mm. arasında değişmektedir.

M.Ö. 167/166 yıllarında Rodos Adası'nda ortaya çıkan bu yeni tip drahmelerin ön yüzünde güneş tanrısı Helios'un şua taçlı başı profilden, sağa dönük olup, saçları ise bukleler halinde enseye kadar uzanmaktadır (Res. 2-3). Arka yüzde ise Quadratum Incusum (kazılmış kara çukur) içerisinde tomurçuklu gül, solunda P, sağında O harfi, yukarıda ise değişen yetkili memur (magistrate) ismi ve sol altta da değişen semboller bulunmaktadır (Res. 4-5).

Rodos Adası'nda ortaya çıkan yeni tip Drahmelerin tarihçesi: Rodoslular, bir-buçuk yüzyıl boyunca güçlü devletlerin baskılarına boyun eğmemekte başarılacak bir başarı göstermişlerdir. Çevre adaları ve Güneybatı Anadolunun bir bölümünü kontrolünde tutan Rodos, küçük fakat önemli bir bağımsız varlık olarak Atina'nın deniz ticareti geleneğine sahip çıkmıştır. Özellikle istilacı Demetrios'un devrilmesinden sonra Doğu Akdeniz'deki en güçlü donanmaya Rodos sahip olmuştur². Rodos'un eski chian standartındaki

¹ Bu makalemin hazırlanmasında büyük katkıları olan ve definenin fotoğraflarını büyük bir titizlik içerisinde çeken Fotoğraf Uzmanı sayın Renata SCHIELE'ye, bu eserler üzerinde çalışmama izin veren Fethiye Müzesi Müdürü sayın Mehmet Güven GÜLER'e, bu haritaları çizen sayın Ali ÇELİK'e sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

* Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi.

² Charles SELTMAN; Greek Coins. Sayfa: 150 London. 1933.

ağır paraları M.Ö. 305'te ünlü Demetrios'un bu kenti kuşatmasına kadar aynı biçimlerde basılmaya devam etti, fakat didrahmi'leri dördüncü yüzyıl başlarında en geçer akçe olan tetradrahmi'lerden daha fazla sayıda idi. İstilacı Demetrios'un geride bırakıp kaçtığı silahların satışından elde edilen para ile Rodoslular yeterince maden satın alarak heykeltraş Chares'e güneş tanrısının kocaman bir bronz heykelini sipariş ettiler. Bu anıt heykel 100 kadem yüksekliğinde olup, limanın girişine dikilmişti. İşte bu anıt dünyanın yedi harikasından biri olarak anılırdı. Bu anıtın yapımından sonra, saçları rüzgarda uçuşan ve güneş ışınlarıyla taçlanmış kocaman bir Helios başı paraların ön yüzünün simgesi oldu.

Bu paralar tetradrahmi, didrahmi ve daha küçük para birimleri olarak artık bol bol darp edilmekteydi. Açılmaya yüz tutmuş bir gül goncası, ΡΟΔΙΩΝ yada P-O harfleri, yöneticilerden birinin adı ve küçük bir sembol paraların arka yüzünün simgesi idi. Ortaçağda köylülerce bulunan tetradrahmilerin bazıları hıristiyan kiliselerinde "Judas parçaları" adı altında, İsa'ya ihanetin anıları olarak saklanmışlardı³. Zira o zamanlar paralardaki resimlerin dikenli taç (şua'lı taç) ile İsa ve Yeniden Doğuş'un simgesi Jericho Güllü olduğu sanılmaktaydı.

Rodos'un en güçlü dönemi M.Ö. 304-167 yılları arasındır. Bu dönemde güçlü donanması ile denizlerde devriye gezerek korsanlığa acımasız darbeler indirmekteydi. Roma Rodos'la dostluk kurmuş ancak bu sayede Büyük Antiochos'u yenmeyi başardığı Rodos'a Küçük Asya'da ek bölgeler armağan etmiştir. Bu bölgeler Lykia ve Karia topraklarının bir kısmı idi. Ancak bu dostluğa ihtiyacı kalmayacak denli güçlendiği an Rodos'u hunharca bozguna uğratmış, bu yüzden denetimsiz kalan denizlerde baş gösteren korsan gemileri yüzünden ise kendisi yağma ve açlık tehlikelerine göğüs germek zorunda kalmıştır⁴.

Apameia Barışı'ndan sonra (M.Ö. 188) Romalılar Delos'u bir açık liman haline getirmişlerdi. Bu durum ticaret merkezi olan Rodos'un kaynaklarını sınırlandırdı. Bu zamana kadar denizlerin hakimi olan Rodos'lular bu tarihten sonra Akdenizde ikinci bir deniz kuvveti durumuna düştüler. Kuşkusuz Rodoslular bütün güçlerini yitirmediler. Bu barıştan önce egemen oldukları bölgelerde ve Apameia Barışı ile Güney Küçük Asya kıyılarında ticaretlerini sürdürdüler⁵. Fakat Delos'un M.Ö. 167 yılından itibaren Romalılarca serbest bir liman olarak tanınması Rodos ticare-

³ G.F. HİLL; The Thirty Pieces of Silver. Archaeologia. lix.

⁴ Charles SELTMAN; Greek Coins. Say: 150 London. 1933.

tine büyük ölçüde zarar verdi. Rodos baskısı tetradrahmilerin tedavülde kalkması da Rodos'un ticaretteki üstünlüğünün sona ermesi nedeniyledir⁵.

Rodos ticari itibarını yeniden kazanmak için drahmilerini orijinallerine yakın ağırlığa getirerek restore etti. Böylece Rodos'un ağırlığı artırılmış yeni tip drahmileri tedavülde itibar kazandı. Bu drahmilerin ön yüzünde Helios'un cepheden olan yüzünün yerini profilden olanı aldı. Arka yüzdeki Quadratum Incucum karesinin geçmiş dönemdeki drahmilerde olduğu gibi tekrar kullanılmasına Rodos para piyasasının kredisini artırmak için olmalıdır⁶.

Yeni tip Rodos Gümüş Drahmilerinin 2. Likya Birliği Gümüş Drahmileri ile karşılaştırılmaları: Kargı Köyü, Büyük Çalıştepe definesindeki gümüş drahmilerin benzerleri 2. Likya Birlik paraları olarak kullanılmıştır. BY HYLA, TROXELL; The Coinage of the Lycian Leage; The American Numismatic Society. NEWYORK, 1982 adlı yayının Plate 12 Nolu levhasında görülen paralar küçük ayrıntılar dışında bizim definediki paraların aynıdır.

Bu duruma göre Batı Likya'da Telmessos'a yakın bir yerde ele geçmiş olan bu definedeki paraların Rodos orijinli mi yoksa 2. Likya Birlik zamanında darp edilmiş olan sikkelerden mi olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir.

2. Likya Birliğinde ortaya çıkan Rodos tipindeki drahmiler üç dönem olarak darp edilmişlerdir.

1. dönem M.Ö. 167-150? ve M.Ö. 100-88

2. dönem M.Ö. 88-84?

3. dönem M.Ö. 84-77

2. Para basma dönemi 1. Mithradates Savaşı (88-84) sırasında veya hemen sonrasında sona ermişti⁷.

Likya gümüş drahmileri Rodos yeni tip drahmileri ile aynı tarihte ortaya çıkmışlardır. Bu normal bir durumdur çünkü 167 yılı öncesi Likya

⁵ Barclay V. Head; Historia Numorum A Manual of Greek Numismatics. Say. 640. OXFORD 1911.

⁶ Barclay V. Head, D.C.L., Ph. D.; Catalogue of the Greek Coins of Caria, Cos, Rhodos. B.M.C. Say. cix, cx ve cxi. PL.XL'1-11 London. 1897.

⁷ BY HYLA. TROXELL; The Coinage of the Lycian League. Sayfa: 213 NEWYORK. 1982.

Rodos'un egemenliğinde idi. Bu tarihten sonra Likya tarihindeki 2. Birliğini oluşturarak bağımsız oldu.

Likya Rodos'un Akdeniz ticaretinde yeniden söz sahibi olmak için piyasaya sürmüş olduğu yeni tip gümüş drahmelerini, ya hiç değişiklik yapmadan tanımış ve kullanmıştır. Ya da Likya'nın Rodos tesirinde kalmış şehirleri olan Telmessos, Rhodiapolis, Olympos ve Phaselis v.s. gibi şehirlerde 88 yıllarına doğru bu sikkeleri ufak değişikliklerle, veya 166-88 yılları arasında aynen kendi tedavül paraları olarak kullanmışlardır.

Rodos'ta ortaya çıkmış olan bu gümüş drahmeler Likya Birlik para sistemini de etkilemiş ve bu drahmeler Likya'da, ön yüzde helios'un profilden başının yerinde Apollon veya Artemis'in uzun saçlı başı profilden. Arka yüzde Quadratum Incusum karesi içerisinde gül yerine Kitara, Kitara'nın sağında ve solunda basıldığı şehrin iki harfi (K-Y), altta değişen semboller ve üstte Rodos'taki magistrate isminin yerinde ΛΥΚΙΩΝ (Likya Birlik) ismi yer almaktadır.

Sonuç olarak Rodos'un bu yeni tip drahmeleri, bu drahmelerin ortaya çıkmaya başladıkları Apameia Barışı (M.Ö. 187) sonrasına ait ilk darp edilenlerden olmalıdır.

Toplam 61 adet ve 18 ayrı grup oluşturan Fethiye, Büyük Çalıştepe Rodos Definesi gerek definenin çıktığı yer açısından, gerekse bu küçük definenin bir gözyaşı kabı içerisinde bulunması dolayısıyla ilginçtir.

Define Fethiye Limanı'nın girişine yakın, Fethiye Körfezi içerisinde, Kızıldanın karşı kıyısında, Kargı Çayı kenarında bulunan bir tepe'de bulunmuştur. Bu tepe doğal bir tepe olmayıp, antik bir yerleşim yerinin izlerini taşımaktadır. Dolayısıyla bir Höyük olma ihtimali çok kuvvetlidir. (Harita. 1-2-3).

Definenin bulunduğu Büyük Çalıştepe, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek kurulunca 14.10.1978 gün ve A-1362 sayılı kararla 1. derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmiştir.

Bu nedenlerle söz konusu definenin bulunduğu bu yer Güney-Batı Anadolu da çok az rastlanılan Höyüklerden olduğu için en kısa zamanda bilimsel kazı ile ortaya çıkarılmalıdır. Çünkü bu yer hergeçen gün eski eser kaçakçılarınca tahrip edilerek, yok olmaktadır.

Sıra No.	Ön Yüz	Arka Yüz
	Helios'un şua taçlı başı sağa dönük. Uzun olan saçlar bukleler halinde enseyeye dökülmektedir.	Quadratum Incusum içerisinde tomurcuklu gül. Solda P, sağda O, (P-O) harfi. Yukarda değişen yetkili memur (magistrate) ismi, sol alt köşede değişen sembol.
1		ΦΙΛΟΚΡΑΤΗΣ, sembol, Boğa başı (bucranium).
2		ΑΝΤΙΓΕΝΗΣ, sembol, Gemi prova'sı
3		ΞΕΝΟΦΑΝΤΟΣ, sembol, Koç başı ve Caduceus. (ram's head, and caduceus)
4		ΜΗΝΟΔΩΡΟΣ, sembol, Yıldırım demeti. (thunderbolt)
5		ΑΙΝΗΤΩΡ, sembol, Yarış meşalesi (race-torch)
6-7		ΑΝΑΞΑΝΔΡΟΣ, sembol Kelebek (butterfly).
8-9		ΕΥΜΕΝΗΣ, sembol, Perseus'un kılıcı (harpa).
10-11		ΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣ, sembol, Bereket boynuzu. (cornucopiae).
12-13		ΑΓΕΜΑΧΟΣ, sembol, Aplustre.
14-16		ΣΤΑΣΙΩΝ, sembol, Omphalos taşı.
17-19		ΑΝΑΞΙΔΟΤΟΣ sembol, Yılan sarılmış omphalos taşı. (serpent twined round omphalos).
20-22		ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ, sembol, Lir. (Lyre).
23-26		ΑΝΑΞΙΔΙΚΟΣ, sembol, Balık oltası. (fish-hook)
27-31		ΣΤΑΣΙΩΝ, sembol, Yıldız (star).
32-36		ΔΑΜΑΤΡΙΟΣ, sembol, Yunus balığı. (dolphin)

37-42

ΑΓΑΘΑΡΧΟΣ, sembol, Üç çatallı yaba.
(trident)

43-50

ΑΓΗΣΙΔΑΜΟΣ, sembol, Sorguçlu miğfer.
(helmet)

51-61

ΑΡΙΣΤΘΒΟΥΛΟΣ, sembol Herakles'in so-
pası. (club)

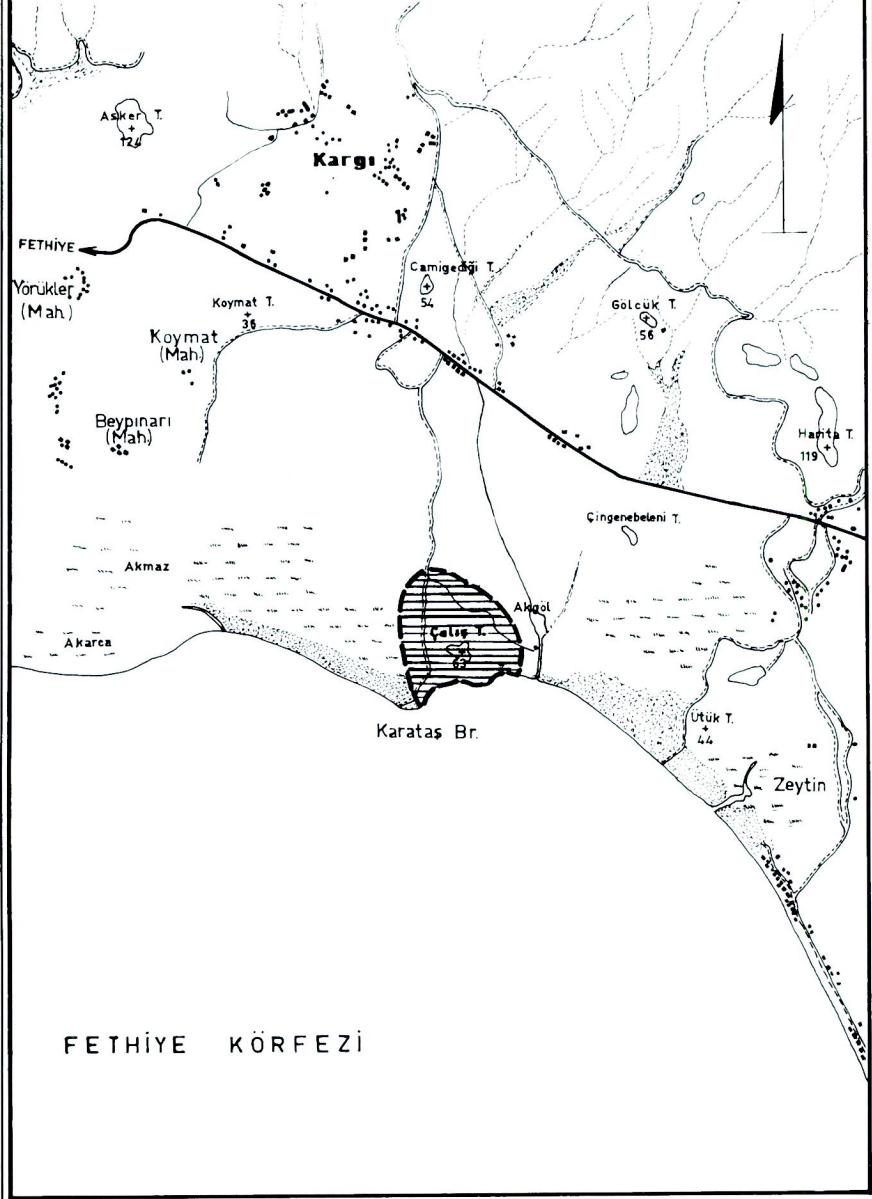

Harita 1

FETHİYE KÖRFEZİ CİVARINDAKİ ANTİK YERLEŞİMLER VE ÇALIŞ TEPE'NİN YERİ

MUĞLA - FETHİYE - KARGI KÖYÜ
ÇALIŞ TEPE ARKEOLOJİK SİT HARİTASI

Harita 3

Melih Arslan

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
YÜKSEK KURULU
K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 63, 22-23/10/1987
Karar No. ve Tarihi : 3713, 22/10/1987

Toplantı yeri :
ANKARA

Dosyasında mevcut

Muğla İli, Fethiye İlçesi, Kargı Köyü, Saztokat mevkiine ilişkin, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Tesbit Planlama ve Arşiv Dairesi Başkanlığı'nın 11.8.1987 gün ve 004420 sayılı yazısı, Fethiye İlçesi, Kargı Köyü Koymat mevkii, 2 pafta, 2 ada, 31,62,63,69,72, 40 parsellere ilişkin ilgililerininin 3.10.1987 günlü başvurusu okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda:

Muğla İli, Fethiye İlçesi, Kargı Köyü, Saztokat mevkiinde önerilen sit alanı sınırları teklifinin uygun olduğuna, söz konusu Kargı Köyü, Koymat mevkii, 2 pafta, 2 ada, 31,62,63,69,72,40 parsellerde yapılmak istenilen projenin kabul edilen sit alanı sınırları dışında kalması dolayısıyla uygulanmasında bir sakınca bulunmadığına karar verildi.

ASLI GİBİDİR

S. Kuvşun

Seyhan KIVANÇ
Şube Müdürü

Ertañ CİRELİ

BAŞKAN
Müsteşar

Üye Akozan (Feridun)	Üye Aktan (Tahir)	Üye Çubuk (Mehmet)	Üye Emre (Kutlu)	Üye Karamağaralı (Halük)
	Bulunmadı	Bulunmadı	Bulunmadı	Bulunmadı
Üye Öney (Gönül)	Üye Boysal (Yusuf)		Üye Tankut (Gönül)	Üye Müsteşar Yardımcısı
Bulunmadı	Bulunmadı			Özkan (Gültekin)
Üye Es. Eser. ve Müzeler Genel Müdürü	Üye Turizm Genel Müdürü	Üye Yapı İşleri Genel Müdürü	Üye Orman Genel Müdürü	Üye Vakıflar Genel Müdürü
Berkok (Nimet)	Ünal (Tankut)	İlhan (Demir)	Akın (Cemal)	Macun (Çener)

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Res. 4

Res. 5

